

УДК: 336.71-368.91

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-66-77](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-66-77)

Клименко Ольга Вікторівна,
головний спеціаліст відділу захисту прав споживачів департаменту страхового регулювання та нагляду Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, 01001, м. Київ, вулиця Б. Грінченка, 3, e-mail: polis5563@gmail.com, тел.: +38 (044) 234-39-46, <https://orcid.org/0000-0002-8211-5965>

Клименко Ольга Викторовна,
главный специалист отдела защиты прав потребителей департамента страхового регулювання и надзора Национальной комиссии, осуществляющей государственное регулирование в сфере рынков финансовых услуг, 01001, г. Киев, улица

Б. Гринченко, 3, e-mail: polis5563@gmail.com, тел.: +38 (044) 234-39-46, <https://orcid.org/0000-0002-8211-5965>

Klymenko Olga Victorovna,
chief specialist of the Consumer Protection Department of the Insurance Regulation and Supervision Department of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets, 01001, Kyiv, B. Grinchenko Str., 3, e-mail: polis5563@gmail.com, tel.: +38 (044) 234-39-46, <https://orcid.org/0000-0002-8211-5965>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто особливості функціонування системи державного регулювання страхового ринку України. На підставі аналізу діяльності суб'єктів страхового ринку розширено наукові положення, сукупність яких можна кваліфікувати як ідею щодо наявності прямого та зворотного зв'язків між ланками різного рівня у системі регулювання ринків небанківських фінансових послуг, зокрема ринку страхування. Запропоновану у попередніх наукових роботах схему взаємозв'язків органів державної влади, насамперед регулятора ринку небанківських фінансових послуг, і недержавних інституцій у вигляді саморегульвних асоціацій, союзів, спілок, які об'єднують

певну кількість суб'єктів ринку, рекомендовано доповнити зв'язками з регіональними ринками, а також комунікаціями з науковцями, громадськістю й іншими інституціями. Розроблено доповнення до зазначеної схеми, яке висвітлює юридично оформлені і неформальні канали комунікації і взаємодії суб'єктів ринку страхування. Зазначено, що недоліками страхового ринку є недостатній рівень відповідальності деяких страхових компаній, страхових агентів і страхових брокерів перед страхувальниками, що знижує довіру до ринку з боку споживачів страхових послуг, громадян України. Наведені конкретні приклади порушень діючого законодавства посередниками на страховому ринку. Зосереджена увага на необхідності наближення вітчизняного законодавства до європейських норм у сфері регулювання страхового посередництва. Надано пропозиції у цьому напрямі, які враховують євроінтеграційні процеси в Україні. Розглянуто особливості нових законів України, якими внесено зміни до деяких законодавчих актів щодо розширення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг і захисту споживачів. Удосконалення законодавства надає можливість оптимізувати кількісний склад регуляторних органів на ринках небанківських послуг. При цьому запроваджується відповідальність фінансових установ за порушення прав споживачів фінансових послуг. Важливо, що уповноваженим органам надано право застосовувати до суб'єктів господарювання заходи впливу та накладати на посадових осіб адміністративні стягнення. Підвищення ефективності державної регуляторної політики, розширення і посилення механізмів державного регулювання та нагляду має сприяти припиненню діяльності недобросовісних суб'єктів на страховому ринку. Слід очікувати позитивного впливу нових законів на економіку держави у цілому, оскільки ринок страхування, зокрема, є одним із важливих сегментів фінансової сфери України.

Ключові слова: ринки небанківських фінансових послуг, страхування, законодавство, управління, державне регулювання, страхове посередництво, проблеми, розвиток.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЕ СТРАХОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Аннотация. Рассмотрены особенности функционирования системы государственного регулирования страхового рынка Украины. На основании анализа деятельности субъектов страхового рынка расширены научные положения, совокупность которых можно квалифицировать как идею о наличии прямой и обратной связей между звеньями разного уровня в системе регулирования рынков небанковских финансовых услуг, в частности, рынка страхования. Предложенную в предыдущих научных работах схему взаимосвязей органов государственной власти, прежде всего регулятора рынка небанковских финансовых услуг, и негосударственных институтов в виде саморегулируемых ассоциаций, союзов, объединяющих определенное количество субъектов рынка, рекомендуется дополнить связями с региональными

рынками, а также коммуникациями с учеными, общественностью и другими институтами. Разработаны дополнения к указанным схемам, которые освещают юридически оформленные и неформальные каналы коммуникации и взаимодействия субъектов рынка страхования. Отмечено, что недостатками страхового рынка является недостаточный уровень ответственности некоторых страховых компаний, страховых агентов и страховых брокеров перед страхователями, что снижает доверие к рынку со стороны потребителей страховых услуг, граждан Украины. Приведены конкретные примеры нарушений действующего законодательства посредниками на страховом рынке. Сосредоточено внимание на необходимости приближения отечественного законодательства к европейским нормам в области регулирования страхового посредничества. Даны предложения в этом направлении, которые учитывают евроинтеграционные процессы в Украине. Рассмотрены особенности новых законов Украины, которыми внесены изменения в некоторые законодательные акты по расширению функций государственного регулирования рынков финансовых услуг и защиты прав потребителей. Совершенствование законодательства позволяет оптимизировать количественный состав регуляторных органов на рынках небанковских услуг. При этом вводится ответственность финансовых учреждений за нарушение прав потребителей финансовых услуг. Важно, что уполномоченным органам предоставлено право применять к субъектам хозяйствования меры воздействия и налагать на должностных лиц административные взыскания. Повышение эффективности государственной регуляторной политики, расширение и усиление механизмов государственного регулирования и надзора должно способствовать прекращению деятельности недобросовестных субъектов на страховом рынке. Следует ожидать положительного влияния новых законов на экономику государства в целом, поскольку рынок страхования, в частности, является одним из важных сегментов финансовой сферы Украины.

Ключевые слова: рынки небанковских финансовых услуг, страхование, законодательство, управление, государственное регулирование, страховое посредничество, проблемы, развитие.

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF THE STATE SYSTEM REGULATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Abstract. The features of functioning of the system of state regulation of the insurance market of Ukraine were considered. Based on the analysis of activity of subjects of insurance market scientific principles were expanded, which together can be described as the idea of the presence of direct and reverse connections between the links of different levels in the system of regulation of non-bank financial services, particularly insurance market. The scheme of interactions between public authorities, primarily of the regulator of non-bank financial services, and non-governmental institutions, self-regulatory associations, unions that unite a certain number of market members proposed in previous research works is recommended to be supplemented by connections with regional markets, as well as communi-

cation with scientists, the public and other institutions. Additions to the above scheme have been developed, which cover legally formed and informal channels of communication and interaction of insurance market entities. It is noted that the disadvantages of the insurance market include the insufficient level of responsibility of some insurance companies, insurance agents and insurance brokers to policyholders, which reduces the credibility of the market on the part of consumers of insurance services, citizens of Ukraine. Specific examples of violations of the current legislation by intermediaries in the insurance market are given. The attention is focused on the need to bring domestic legislation in the sphere of regulation of insurance mediation closer to European standards. Proposals in this direction, which take into account the European integration processes in Ukraine, were provided. The features of the new laws of Ukraine, which amended some legislative acts on the expansion of functions for state regulation of financial services markets and consumer protection, are considered. The improvement of legislation provides an opportunity to optimize the quantitative composition of regulatory bodies in the markets of non-banking services. This introduces the responsibility of financial institutions for violations of the rights of consumers of financial services. It is important that the authorized bodies have the right to apply measures of influence to economic entities and impose administrative penalties on officials. Improving the efficiency of the state regulatory policy, expanding and strengthening the mechanisms of state regulation and supervision should contribute to the termination of the activities of unscrupulous entities in the insurance market. We should expect a positive impact of the new laws on the economy of the state as a whole, since the insurance market, in particular, is one of the important segments of the financial sector of Ukraine.

Keywords: markets of non-bank financial services, insurance, legislation, management, state regulation, insurance mediation, problems, development.

Постановка проблеми. Економіка України поступово просувається у європейському напрямі. У цих умовах удосконалення системи державного регулювання ринку небанківських фінансових послуг і, зокрема, страхового ринку, який є найбільш вагомим у сфері небанківських послуг, набуває стратегічного значення. Останнім часом можливості та методи державного регулювання цього ринку розширюються і удосконалюються у зв'язку з при-

йняттям Верховною Радою України у вересні 2019 року двох Законів України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг” (проект Закону від 06.09.2019 №1085-1, Закон прийнято 20.09.2019) і “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг” (проект Закону від 06.09.2019 №1069-2, Закон прийнято

12.09.2019). Зазначені закони наділяють новими повноваженнями і тим самим розширюють владні можливості регуляторів ринку небанківських фінансових послуг. Згідно із першим законом (про “спліт”, який у словнику економічних термінів трактується як “подрібнення”) нагляд і регулювання ринків страхових компаній перейдуть від Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), до Національного банку України (НБУ). Другий закон суттєво посилює контроль за діяльністю учасників цього ринку і якістю послуг, які надаються, а також посилює відповідальність страховиків та захист споживачів страхових послуг. Нагляд і регулювання страхового ринку тепер буде здійснювати НБУ, що виключить дублювання функцій регуляторів з контролю та нагляду, у тому числі за діяльністю різного роду об’єднань банківських структур із страховими компаніями.

На погляд НБУ ринки небанківських фінансових послуг в Україні історично функціонували під менш жорстким контролем і регулюванням з боку держави, ніж, зокрема, банківська сфера. Зазначені закони забезпечать однакову модель державного регулювання банківського і небанківського фінансових ринків. На регулятора, яким стає НБУ, покладаються функції сегментації ринків небанківських фінансових послуг, ліцензування, пруденційного нагляду за страховим ринком, його перевірки, захисту прав споживачів послуг. Є підстави очікувати, що передбачена новим законодавством система регулювання ринків небанків-

ських фінансових послуг і, зокрема, ринку страхування, посилить їх привабливість для потенційних інвесторів, підвищить довіру до них з боку споживачів, розширить і удосконалив законодавчу базу, забезпечить повну прозорість діяльності суб’єктів ринків.

Відповідно до зазначеного постає завдання проаналізувати тенденції і перспективи розвитку системи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, а також розробити рекомендації щодо ефективного використання нових можливостей на практиці. У якості приклада для аналізу приймаємо ринок страхування, найбільш значущий у сфері, яка розглядається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання даної проблеми. Теоретичні і практичні засади і різні конкретні аспекти державного регулювання страхового ринку України досліджували провідні українські та закордонні науковці [1–5 та інші]. У цих та багатьох інших наукових дослідженнях викладено погляди вчених на сутність, тенденції, шляхи розвитку ринку страхових послуг, принципи регулювання його діяльності.

Наданий час стан економіки України і фінансово-економічна ситуація у світі стрімко змінюються. Тому при незмінності фундаментальних основ теорії страхування і теорії публічного управління та адміністрування [6–7] певні наукові та практичні питання щодо державного регулювання страхового ринку потребують деталізації стосовно сучасних умов. Позиція автора даної статті, яка висловле-

на у роботах [8–9] та інших, полягає у тому, що під системою регулювання ринків небанківських фінансових послуг слід розуміти закони та інші державні нормативні акти, що створюють умови для функціонування цих ринків і діяльності їх суб'єктів. Правові документи, які формують цілісну законодавчо-нормативну базу у сфері, що розглядається, слід вважати взаємозв'язаними елементами системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг. Державне регулювання має стратегічний характер і передбачає цілеспрямований вплив на суб'єктів ринків для досягнення кінцевої мети — підвищення ефективності їх діяльності на користь економіки держави. Регулювання включає виявлення та аналіз проблем, виділення найважливіших у даний період завдань, пошук оптимальних рішень і забезпечення їх виконання. Поняття розвитку системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг характеризує зміну її складу, структури, стану у часі. У результаті виникає новий стан системи. Розвиток системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні має еволюційну форму, пов'язану з поступовими якісними та кількісними змінами.

Регулювання ринків небанківських фінансових послуг, як і регулювання інших сфер економіки, включає в себе моніторинг позитивних тенденцій та оперативне виявлення ознак негативних явищ, аналіз і осмислення причин їх виникнення, розробку можливих заходів впливу, опрацювання ймовірних наслідків їх впровадження. Ефективне регулювання передбачає також створення

умов для напрацювання і реалізації оптимальних управлінських рішень щодо запобігання кризовим явищам, ліквідації ускладнень, які можуть виникнути, примноження потенціалу всіх сегментів ринку.

Назвати всіх науковців, які зробили внесок у розвиток теорії, методології, практики функціонування і державного регулювання страхового та інших ринків небанківських фінансових послуг, немає можливості через обмежений обсяг тексту даної статті. Тому у ході розгляду конкретних питань у статті посилання будуть зроблені тільки на використані літературні джерела, при глибокій повазі до авторів усіх наукових праць.

Мета статті полягає у виявленні закономірностей розвитку ринків небанківських фінансових послуг на прикладі страхового ринку України, особливостей впливу на цей ринок системи державного регулювання, у визначенні та обґрунтуванні напрямів регулювання і підвищення ефективності діяльності суб'єктів страхового ринку для забезпечення його стійкості і надійності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто погодитись з авторами зазначених вище наукових робіт [1–7] та інших досліджень, що розвиток системи регулювання страхового ринку має передбачати, у першу чергу, посилення захисту майнових інтересів страхувальників, якими є фізичні і юридичні особи. По-друге, відповідати інтересам держави, оскільки цей ринок є одним із джерел фінансових інвестицій у різні галузі національної економіки. По-третє, сприяти реалізації визначеного курсу економічної та соціаль-

ної політики держави. По-четверте, забезпечувати можливість ефективної діяльності суб'єктів страхового ринку (страхових компаній, брокерів, агентів) та інших осіб, які працюють на страховому ринку (банків, асоціацій страховиків, юридичних фірм, тощо). По-п'яте, забезпечувати інтеграцію українського страхового ринку у відповідну міжнародну мережу, у світовий простір небанківських фінансових послуг.

Страховий ринок є одним із потужних сегментів, секторів загального ринку небанківських послуг. У нашій роботі [8] запропоновано комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на тлумачення сутності системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні. Сформульовано та обґрунтовано наукові положення, сукупність яких можна кваліфікувати як ідею наявності прямого та зворотного зв'язків між ланками різного рівня у системі регулювання ринків небанківських фінансових послуг. У розвиток уявлень, висловлених у роботі [8], зазначимо, що система регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні характеризується тим, що її компоненти на різних рівнях (від державного до рівня невеликого підприємства) мають між собою міцні прямі та зворотні зв'язки. Відповідно до математичного формулювання, за певних припущень можна вважати, що регулювання ринків небанківських фінансових послуг з боку державних органів подібне прямій теоремі, у якій доводиться, що початкові умови та завдання при реалізації на практиці забезпечують попередньо задекларований, очікуваний резуль-

тат. Отже, державний регулятор формулює та затверджує завдання і створює умови (закони, постанови, розпорядження, інші документи) для розвитку ринків небанківських фінансових послуг. При їх реалізації забезпечується досягнення поставленої мети.

Ланки державних органів різних рівнів і суб'єкти ринків небанківських фінансових послуг мають між собою прямі та зворотні зв'язки, які полягають у наступному. Зауваження, рекомендації, рішення державного регулятора доводяться до менеджменту структур, які працюють на ринках. Тобто до суб'єктів ринку, де рішення апробуються на практиці, виявляються їх недоліки та формулюються пропозиції щодо їх вдосконалення. Менеджмент нижчого рівня, а саме страхових компаній, кредитних спілок, тощо направляє свої напрацювання на відповідний вищий рівень — до регулятора і далі до Кабінету Міністрів України для врахування їх через зміни та доповнення до існуючих нормативних документів або до тих, що розробляються. Таким способом, здійснюються прямі і зворотні зв'язки на ринках небанківських фінансових послуг між менеджментами ланок різних рівнів, між державними органами, що регулюють ринки, і структурами, які там працюють. Такі взаємовідносини є особливістю системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг.

Помітну роль в системі регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні відіграють недержавні неприбуткові саморегульовані організації, які на добровіль-

них засадах об'єднують діючі на ринках структури, компанії з метою тісної взаємодії та розробки єдиної політики і принципів поведінки [8]. Вплив суб'єктів ринків на прийняття стратегічних рішень іде ланцюгом: суб'єкт – асоціація – регулятор – Кабінет Міністрів – Верховна Рада України. Посил щодо реалізації прийнятих рішень проходить у зворотному напрямі.

Запропоновану у статті [8] схему зв'язків органів державної влади, перш за все регулятора, із саморегульованими організаціями, кожна з яких об'єднують певну кількість суб'єктів ринку, у нашій роботі [9] доповнено комунікаціями з наукою, громадськістю та іншими інституціями. Ці доповнення передбачають посилення участі широкої громадськості через інтернет-простір у розробці пропозицій щодо вирішення проблемних питань, впровадженні заходів впливу влади на ринок шляхом прийняття нових чи удосконалення діючих регуляторних актів. При цьому під поняттям “влада” слід розуміти не тільки і не стільки регулятора в особі Нацкомфінпослуг або Національного банку України, а й місцеві та регіональні органи управління. Комунікація суб'єктів ринку небанківських фінансових послуг з регулятором, громадськістю, групами експертів із середовища науковців, з органами місцевої та регіональної влади, іншими структурами та зворотній зв'язок зазначених елементів схеми базується на принципах відкритості і прозорості партнерства. Представлені у роботі [9] схеми комунікації ринку страхових послуг з державними і неурядовими

структурами в Україні доповнюють і розширюють розроблені раніше макети розбудови і функціонування у майбутньому системи регулювання небанківських фінансових послуг та структуру взаємодії органів державної влади із саморегульованими організаціями, які працюють на ринку страхування в Україні. У розвиток запропонованих у роботі [9] комунікаційних конструкцій на рисунку представлена схема каналів взаємодії між суб'єктами ринку страхування. Наявність таких офіційних і неформальних зв'язків треба враховувати у системі державного регулювання цього ринку.

Страхові брокери і страхові агенти, що вказані на рисунку – це посередники, які активно працюють на ринку надання страхових послуг. Функції на ринку у них різні. Брокери здійснюють підприємницьку діяльність щодо оплатного надання страхувальникам послуг для захисту їх інтересів шляхом ефективного страхування ризиків.

Страховий брокер – це юридична особа, яка повинна діяти на користь страхувальника. Завдання страхових агентів навпаки полягає у задоволенні інтересів страхових компаній щодо розширення обсягів продажу послуг, які ними надаються. Страхові агенти діють від імені та під контролем страховика на підставі агентського договору.

Законодавство України нібито розмежовує діяльність страхових брокерів і страхових агентів у плані, перш за все, захисту майнових інтересів споживачів страхових послуг. Але незважаючи на наявність нормативно-правової бази, що на

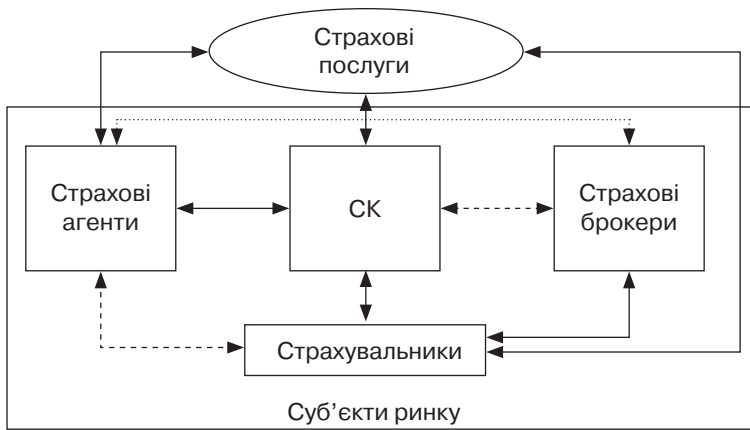

Схема каналів комунікації та взаємодії суб'єктів ринку страхування

Позначено: СК – страхова компанія; неперервні лінії — юридично оформлені зв'язки; пунктирні — комерційні взаємовідносини; точковий пунктир — можливі контакти

законодавчому рівні регулює діяльність цих посередників, у реальному житті існують невирішені питання у зазначеній сфері [9]. Практика свідчить, що страхові агенти, враховуючи жорстку конкурентну боротьбу за клієнтів серед страхових компаній на ринку надання послуг, нерідко пропонують страхувальників, яких вони контролюють, одночасно декільком страховим компаніям замість однієї, від імені якої агент працює. Зупиняються на тій компанії, яка надає агенту найбільшу винагороду. Негативні наслідки від такої, ринкової на перший погляд, ситуації, полягають в тому, що агенти нерідко віддають своїх клієнтів для укладання договорів страхування фінансово слабим і неплатоспроможним компаніям, які в разі страхового випадку не в змозі виконати зобов'язання перед страхувальником. Цей аспект взаємодії страхових агентів із страховими компаніями потребує врегулювання на рівні нормативно-правових актів.

Діяльність страхового брокера має бути націлена виключно на пошуки страховиків, які в найбільшій мірі відповідають інтересам страхувальника. Але недобросовісні брокери вступають у змову зі "своїми" страховими компаніями, надають їм клієнтів-страхувальників і отримують за це винагороду від страхових компаній, що не передбачено законодавством про брокерську діяльність. Посередники на страховому ринку контактують з мільйонами споживачів страхових послуг (понад 8 млн тільки в обов'язковому страхуванні цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів і понад 1 млн виїжджаючих за кордон [9]). Тому сприймаючи цю ситуацію як вагому, необхідно посередницьку діяльність страхових агентів і страхових брокерів розмежувати на законодавчому рівні більш категорично, ніж зараз [10; 12].

У нашій статті [9] показано, що серед фахівців, які опікуються страховим ринком, існують різні погляди

ди стосовно оптимального розміру (норми) виплат посередникам та іншим особам за укладання договору страхування. Опоненти наводять вагомні аргументи на підтримку своїх позицій у цьому питанні. Але є підстави очікувати, що запровадження корпоративного податку в розмірі 18 % суми, що перевищує встановлену норму виплат посередникам, зменшить практику ухилення недобросовісних страховиків від сплати податків шляхом надмірного завищення винагороди посередникам. Практика свідчить, що нині страховим агентам компанії сплачують від 40 до 80 % отриманих страхових премій, що майже завжди істотно перевищує витрати агентів на виконання посередницької роботи. Згідно з експертними оцінками, розмір економічно обґрунтованих виплат посередникам не має перевищувати 30 %, а все інше — ухилення від сплати податків.

Незважаючи на певну неурегульованість діяльності страхових посередників (брокерів, агентів), вони відіграють позитивну роль на страховому ринку України, допомагаючи страховикам надавати, а страхувальникам отримувати страхові послуги. Детальний огляд вітчизняного та європейського законодавства у сфері страхового посередництва здійснено у статті [10]. Автор цієї роботи не розглядав наведені вище зауваження щодо порушень у діяльності страхових брокерів і страхових агентів на ринку надання страхових послуг, які поширені у реальному житті. Він зосередився на концептуальних питаннях, а саме на порівнянні законодавства у сфері регулювання страхового

посередництва в Україні та Європейському Союзу (ЄС). Надані у роботі [10] пропозиції щодо адаптації вітчизняного законодавства у сфері регулювання страхового посередництва до європейського актуальні і їх слід прийняти. Реалізувати рекомендації можна різними способами. Простіше за все, мабуть, внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України “Про порядок провадження діяльності страховими посередниками” або до чинного Закону України “Про страхування”. Можна також прийняти нові закони про страхове посередництво чи про страхування і передбачити в них реалізацію Директив ЄС щодо страхового посередництва. Підкреслимо, що у роботі [10], як і пізніше у нашій статті [9], під об’єктом регулювання розуміється законодавство щодо діяльності суб’єктів ринку з надання посередницьких послуг у страхуванні, зокрема брокерських операцій та агентських послуг. Зумовлено це тим, що такий підхід застосований в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, а саме у підрозділі 6 “Фінансові послуги”, згідно зі статтею 125.2(а) [11].

Результати і висновки наших досліджень [6; 8–9; 12 та ін.], співпадають по суті з ґрунтовними рекомендаціями, наведеними у роботі [10]. Перш за все, це стосується необхідності розширення межі регулювання страхового посередництва і встановлення обмеження неконтрольованої діяльності суб’єктів, для яких продаж страхових продуктів не є основним видом діяльності. Крім того доцільно запровадити обов’язкове страхування відповідальності посередників, які продають страхо-

ві продукти, перед страхувальниками. Також зобов'язати посередників інформувати страхувальників до підписання з ними договорів страхування про офіційний статус продавців страхового продукту, розмір винагороди, яку вони отримують, та про їх відповідальність. Запропоноване стосується не тільки страхових брокерів чи страхових агентів, а й інших фізичних та юридичних осіб, які займаються посередництвом на страховому ринку, зокрема банків. Таким способом буде посилено безпеку споживачів страхових продуктів незалежно від каналу продажу послуг — через посередників чи безпосередньо у страхових компаніях. Зазначені вимоги сприятимуть переведенню посередницької діяльності у цивілізоване і контрольоване русло, як це відбувається у високорозвинених країнах Європейського Союзу.

Висновки. Державне регулювання небанківських фінансових послуг і, зокрема, ринку страхування має резерви посилення ефективності за рахунок більш широкого залучення у цей процес недержавних саморегулювальних організацій, громадськості, Інтернет-простору, наукових установ. Специфіка страхового ринку потребує врахування одночасно фінансових інтересів як суб'єктів ринку, так і інтересів держави. Для посилення захисту споживачів фінансових послуг необхідно передбачити запобіжники проти проникнення і присутності на ринку проблемних, неплатоспроможних, недобросовісних страхових компаній. Треба вжити також заходи щодо виключення практики застосування економічно необґрунтованих винагород страховим посередникам

і посилити вимоги до їх відповідальності перед споживачами страхових послуг. У цілому необхідно на рівні впровадження нормативно-правових актів розширити межі державного регулювання страхового ринку і посилити відповідальність його суб'єктів за додержання законодавчих норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гаманкова О. О.* Ринок страхових послуг України: сутність, тенденції та шляхи розвитку: автореф. дис. докт. екон. наук: спец. 08.00.08. Київ, 2010. 33 с.
2. *Гаманкова О. О.* Ринок страхових послуг України: теорія, методологія: монографія. Київ, 2009. 283 с.
3. *Василенко А. В.* Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.00.08. Київ, 2008. 16 с.
4. *Залетов О. М.* Концептуальні засади макропруденційного нагляду та регулювання страхової діяльності. Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014, 3(156), С. 30–34.
5. *Залетов О. М.* Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Економіка. 2016, 3(180), С. 25–32.
6. *Бакуменко В. Д., Бондар І. С., Горник В. Г., Шпачук В. В.* Особливості публічного управління та адміністрування: навч. посіб. Київ, 2016. 256 с.
7. *Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Кравченко В. В.* Політика в публічному управлінні: навч. посіб. Київ, 2016. 200 с.
8. *Клименко О. В.* Розвиток системи регулювання ринку небанків-

- ських фінансових послуг в Україні. Економіка України. 2014, № 5. С. 58–69.
9. Клименко О. В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування. Економіка України. 2019, № 7–8. С. 55–69.
 10. Шолойко А. С. Регулювання страхового посередництва в умовах євроінтеграційних процесів України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2016, 3(180). С. 32–37.
 11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським товариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27.06.2014 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Режим доступу: <http://www.bipar.eu/en/key-issues-positions/from-ind-i-to-imd-ii>
 12. Клименко О. В. Наукові і прикладні аспекти державного регулювання діяльності страхового ринку. Держ. управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/48.pdf.

REFERENCES

1. Hamankova O. O. (2010), “Ukrainian Insurance Market: Essence, Trends and Development Paths”, Ph. D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
2. Hamankova O. O. (2009), “Ukrainian Insurance Market: Theory, Methodology”, Kyiv, Ukraine.
3. Vasilenko A. V. (2008), State regulation of investment activity of insurance companies, Ph. D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
4. Zaletov O.M. (2014), Conceptual principles of macroprudential supervision and regulation of insurance activities, *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. (Economic)*, Kyiv, Ukraine.
5. Zaletov O. M. (2016), State regulation of investment activity of insurance companies in Ukraine, *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. (Economic)*, Kyiv, Ukraine.
6. Bakumenko V. D., Bondar I. S., Homyk V. H. and Shpachuk V. V. (2016), “Features of public administration and administration”, Kyiv, Ukraine.
7. Bondar I. S., Homyk V. H., Kravchenko S. O., Kravchenko V. V. (2016), “Politics in public administration”, Kyiv, Ukraine.
8. Klymenko O. V. (2014), “Development of a system of regulation of non-banking financial services markets in Ukraine”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5. p. 58–69.
9. Klymenko O. V. (2019), “Areas of improvement of regulation of the insurance market, financial services in Ukraine”, *Ekonomika Ukrainy*. vol. 7–8. p. 55–69.
10. Sholoiko A.S. (2016), Regulation of insurance mediation in the context of European integration processes of Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. (Economic)*, Kyiv, Ukraine.
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2014), Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Society and their Member States, of the other part, dated 27.06.2014, available at: <http://www.bipar.eu/en/key-issues-positions/from-ind-i-to-imd-ii>.
12. Klymenko O.V. (2019), Scientific and applied aspects of state regulation of insurance market activity. *Public Administration: Improvement and Development*, № 10. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/48.pdf.